

Ávykiai Events

Geografijos studijoms VPU – 60 metø

Algirdas Stanaitis, Saulius Stanaitis

Vilniaus pedagoginis universitetas, Regioninės geografijos katedra, Studentø g. 39, LT-08106 Vilnius
El. paštas: algirdas.stanaitis@vpu.lt; saulius.stanaitis@vpu.lt

ÁVADAS

Geografija kaip mokslas apie Þemæ þinomas nuo antikos laikø. Nemaþai geografiniø þiniø pateikia to meto mokslininkai – filosofai ir mastytojai: Anaksimandras, Herodotas, Aristotelis, Strabonas, Ptolomėjus ir kt. Geografijos mokslo pradininku laikomas graikø mokslininkas Eratostenas (270–195 metai pr. Kr.), dirbæs garsiojoje Aleksandrijos bibliotekoje ir paraðæs veikalà „Geografija“ (Malicki, 1969). Tai pirmas geografijos termino paminėjimas.

Geografijos katedrø steigimas ir geografijos specialistø rengimas prasidėjo daug vèliau. Èia svarbus vaidmuo tenka dabartinæs geografijos pradininkams vokieèiams A. Humboltui (1769–1859) ir K. Riteriui (1779–1859). K. Riterio pastangomis XIX ðimtmeèio pradžioje Berlyno universitete buvo ákurta pirmoji pasaulyje geografijos katedra. Kiek vèliau geografijos katedros ákurtos Prancùzijoje, Rusijoje, Didþiojoje Britanijoje ir kitose ðalyse (Malicki, 1969).

Geografijos katedros Kauno ir Vilniaus universitetuose ákurtos po Pirmojo pasaulinio karo. Jø dëstytojai geografinio pobùdþio disciplinas skaitydavo kitø specialybiø studentams, nes priëmimo á geografijos specialybes nebuvo. Geografø buvo parengta vos ke-liolika – tiek kiek reikėjo patiems universitetams (Kudaba, 1997).

Geografijos specialistai su aukðtuoju geografiniu iðsimokslinimu pradëti rengti po Antrojo pasaulinio karo Vilniaus universitete ir Vilniaus pedagoginiame universitete (buvusiame Vilniaus valstybiniame pedagoginiame institute). Pirmaisiais pokario metais geografai su nepilnu aukðtuoju iðsilavinimu buvo rengiami Klaipëdos, Ðiauliuø ir Naujosios Vilnios Mokytojø institutuose (Tarybø..., 1987). Jie ágydavo teisæ mokytojauti septynmetėje mokykloje ir galėjo toliau tæsti mokslà Pedagoginio instituto treèiame kurse.

2005 m. sukanka 60 metø, kai Vilniaus pedagoginiame universitete buvo ákurtos geografijos katedros, pradëta rengti geografijos mokytojus su aukðtuoju geografiniu iðsilavinimu. Ðiame straipsnyje norime trumpai apibùdinti geografijos mokytojø rengimo eigà, jos apimtá, dëstytojø kvalifikacijà, perspektyvas. Juk nuo geografijos mokytojø pasirengimo lygio daugiausia priklauso visuomenæs iðprusimas ir geografinë kultùra.

DUOMENØ KAUPIMAS, ÐALTINIAI

Ðeðiasdeðimtmetis nëra ilgas atskiros mokyklos ar net katedros gyvavimo laikotarpis, taèiau surinkti duomenis apie dëstytojø mokslinæ veiklà pirmaisiais egzistavimo metais nëra lengva. Tokie duomenys ne visuomet buvo tinkamai kaupiami ir iðsaugoti iki ðiø dienø. Padëtá kiek palengvina tai, kad dar gyvi þmonës, dalyvavæ kuriant geografijos katedros, – studentai, darbuotojai. Jø prisiminimai apie tuometinius dëstytojus, jø pedagoginæ bei mokslinæ veiklà, kitus svarbesnius ávykius yra labai svarbùs (Petruolis, 2005).

Kaupiant duomenis ir rengiant straipsnà buvo pasinaudota ávairiais duomenimis. Daugiausiai statistikos duomenø surasta Pedagoginio universiteto archyve (Pedagoginis..., 1950–2005). Tai ne tik ávairiais metais baigusio absolventø sàraðai, bet ir duomenys apie atskiro dëstytojø darbà.

Daugiausia duomenø apie geografijos studijas VPU ir geografijos katedrø darbà pateikta A. Stanaièio sudarytuose ir redaguotuose kolektyviniuose darbuose: „Geografijos katedrai 50 metø“ (1995) ir „Geografijos studijoms Vilniaus pedagoginiame universitete 60 metø“ (2005). Juose pateikiami duomenys apie iðugdytus geografijos mokytojus, buvusias specialybes, dirbusius dëstytojus ir jø veiklà. Nemaþai vietos ðiuose leidiniuose skirta auklëtinio prisiminimams apie buvusią mokyklà ir jos dëstytojus.

Kai kuriø duomenø apie VPU parengtus geografijos mokytojus, jø darbà, dëstytojų veiklà randame ir kituose moksliniuose ar populiariuose straipsniuose (Basalykas, Stanaitis, 1972; Stanaitis, 1976; 1986; Stanaitis, Kontvainas, 1993; Stanaitis, Stankūnienė, 1990; Kontvainas, 1994; 1985 Karoblis, 1986; Ðvedas, 2005).

VPU – PAGRINDINĖ GEOGRAFIJOS MOKYTOJŲ RENGIMO INSTITUCIJA

Geografijos mokytojai – pati gausiausia geografø grupė Lietuvoje. Jie rengiami jau 60 metų stacionariu ir neakivaizdiniu būdu.

Kai kurie praeities bruoþai. Vilniaus pedagoginio universiteto, o kartu ir geografijos studijø iðtakos siekia priedkario laikus. 1935 m. Klaipėdoje ákurtas Respublikos pedagoginis institutas, kuriame buvo rengiami mokytojai vyresnėms pradinės mokyklos klasioms (V–VI skyriui). Tuometiniams studentams buvo skaitomos Lietuvos geografijos, kraðtotyros kursai.

1939-øjø pavasarà vokiečiams okupavus Klaipėdà, Institutas buvo perkeltas á Panevėþà, o rudenà – á Vilniø. Èia jis veikė kaip Vilniaus mokytojų institutas iki uþdarymo 1943 metais. 1944 m. rudenà jis atkuriamas kaip Vilniaus valstybinis pedagoginis institutas, rengiantis mokytojus su aukðtuoju išsimokslinimu. 1945 m. pradžioje ákuriamos dvi geografinio pobūdþio katedros: Fizinės geografijos bei Ekonominės geografijos ir geologijos. Kelerius metus abi katedros priklausė Geografijos fakultetui, kuris 1950-øjø rudenà buvo sujungtas su Gamtos fakultetu á Gamtos-geografijos fakultetà (Vilniaus..., 1995). Dėl nedidelio darbuotojų skaičiaus abi geografijos katedros 1955 m. rudenà sujungtos á vienà Geografijos katedrà. Fakulteto pavadinimas nesikeitė iki 1992 metų, vėliau jis pavadintas Gamtos mokslø fakultetu. Padaugėjus geografijà studijuojanėiø studentø skaičiui, 2000 m. Geografijos katedra buvo reorganizuota á Bendrosios geografijos ir Regioninės geografijos katedras. Tokiais pavadinimais jos yra iki ðiø dienø.

1 lentelė. **Stacionarinio skyriaus absolventai**

Table 1. **Graduates of the Department of Full-time Studies**

Specialybė	Išleidimo metai Graduation years	Absolventø skaičius Number of graduates	Dalis procentais Percentage
Geografija	1946–1957	202	34,1
	1993–2005	462	
Geografija-istorija Geography-history	1964–1966	67	3,4
Geografija-pedagogika Geography-pedagogy	1977	24	1,2
Geografija-biologija Geography-biology	1959–1963	113	10,8
	1993–1996	97	
Geografija-fizinis lavinimas Geography-physical training	1966–1994	985	50,5
Iš viso / Total	1946–2005	1950	100,0

Geografijos mokytojų parengimas. Po Antrojo pasaulinio karo iðaugo bendrojo privalomo mokymo reikalavimai – nuo pradinio iki septynmečio ir devynmečio. Iðsiplėtė mokyklø tinklas, didėjo mokytojų poreikis. Be to, ir gimusiųjų skaičius XX a. deðtajame-septintajame deðimtmetyje buvo beveik du kartus didesnis negu dabar. Todėl þenkliai buvo iðplėstas mokytojų parengimas, tarp jø ir geografø.

Atsiþvelgiant á laikmečio reikalavimus – mokyklø skaičių, jø dydà, geografijos pamokø kiekà buvo rengiami dviejø tipø geografijos mokytojai: tik geografijos specialybės ir plataus profilio geografijos mokytojai, be geografijos, ágydavę dar vienos specialybės mokytojo kvalifikacijà.

Stacionarinis skyrius. Ðiame skyriuje buvo rengiami ávairiø specializacijø geografijos mokytojai (1 lentelė). Pradžioje ir pastaraisiais metais rengiami tik geografijos mokytojai. XX a. paskutiniaisiais deðimtmėeiais daugiausia parengta plataus profilio geografijos mokytojų. Tokiø mokytojų mokymo planuose du treðdaliai laiko buvo skiriama geografijos specialybei ir vienas treðdalis – gretutinei.

Daugiausia (985) parengta geografijos-fizinio auklėjimo mokytojų. Tarp jø daugiau kaip pusė sudarė vyrai, nemaþai aukðto lygio sportininkø. Didesnė jø dalis gyvenimà siejo su fiziniu lavinimu. Kitø specialybiø mokytojų parengta maþiau (1 lentelė). Be to, 1968–1981 m. buvo rengiami mokytojai, kurie geografijà studijavo kaip antrà dalykà. Tai buvo lenkø, vokiečių ar anglø kalbø ir geografijos specialybiø derynys. Tokiø specialistø iðleista kelios deðimtys.

Neakivaizdinis skyrius. Jame visà laikà buvo rengiami tik geografijos mokytojai. Ið viso neakivaizdiniu būdu 1946–2005 m. mokslus baigė 1695 geografijos mokytojai. Dauguma jø, ypač studijavusių anksčiau metais, – geografijos mokytojai praktikai. Nemaþa dalis jø buvo baigę Klaipėdos ar Ðiauliø dvi-mečius mokytojų institutus ir turėjo nebaigtà aukðtąją išsilavinimà.

Pastaraisiais metais studentai neakivaizdininkai ne tik jaunėja, maþėja ir dëstanėiøjø geografijà. Tarp jø nemaþai mokytojų, dëstanėiø kitus dalykus, pradinio

klasiø mokytojø, dirbanëiø ikimokyklinëse ástaigose ar net ne ðvietimo sistemoje.

1998–2003 m. buvo rengiami geografijos mokytojai ir vakariniame skyriuje. Jà baigë 26 geografai. Dël studijuojanëiø uþimtumo ðio mokytojø rengimo bûdo atsisakyta.

Mokytojø perkvalifikavimo kursai. Ðis geografijos mokytojø rengimo bûdas skirtas mokytojams praktikiams, jau turintiems aukðtãjà, bet ne geografinã iðsimokslinimã. Dãpniausiai tai biologai, istorikai, rusø kalbos, fizinio lavinimo, pradinio klasiø mokytojai. Dauguma jø dësto arba numato dëstyti geografijã bendrojo lavinimo mokyklose. Jø studijos trunka trejus metus. Programoje – geografijos teorijos ir praktikos dalykai. Daug dëmesio skiriama geografijos mokymo naujovëms, darbui su kompiuteriu, lauko praktikoms. Mokytojø perkvalifikavimo kursai veikia nuo 1993 metø. Juos baigë 50 klausytojø, ðiuo metu mokosi 41.

Turizmo vadybos specialistø rengimas. Remiantis ðvietimo ir mokslo ministerijos, VPU Senato ir Gamtos mokslø fakulteto Tarybos sprendimais, nuo 2000 m. Regioninës geografijos katedroje rengiami turizmo vadybininkai. Turizmo vadybos programã (31 kreditas (1240 val.) teoriniø ir praktiniø uþsiëmimø) sudaro geografijos bakalauro programos dalis ir speciali turizmo vadybos programa.

Turizmo vadybos specialios programos studijos trunka dvejus metus. Ávykdþiusiems programã ir iðlaikiusiems baigiamãjà egzaminã suteikiama turizmo vadybininko kvalifikacija. 2000–2005 m. jã gavo 67 studentai. Dalis jø sëkmingai dirba Lietuvos turizmo firmose ir agentûrose.

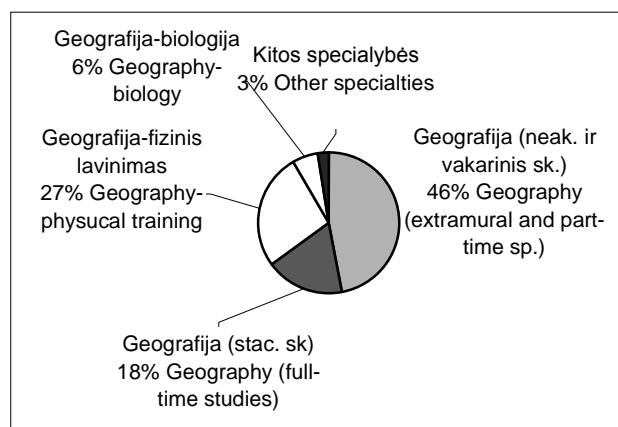
Magistrantø rengimas. Pirmieji magistrantai buvo priimti 1993–1994 mokslo metais. Magistrantûra truko vienerius metus ir buvo skirta absolventams, kurie mokësi penkerius metus. Dabar magistrantûros studijos tãsiasi dvejus metus. Jø apimtis – 80 kreditø, ið kuriø ne maþiau kaip 40% laiko skiriama moksliniam darbui ir magistro darbo rengimui. Du treðdaliai programos laiko tenka savarankiøkoms studijoms. Ávykdþiusiems magistro studijø programã ir apgynusiems baigiamãjà darbã suteikiamas geografijos magistro laipsnis ir geografijos mokytojo profesinë kvalifikacija. 1994–2005 m. magistrantûrã baigë 124 studentai.

Mokslo daktarø rengimas. Praëjusio amþiaus deðimtajame deðimtmetyje veikusiã jungtinã Vilniaus universiteto, Geografijos instituto ir VPU Geografijos katedros doktorantûrã baigë D. Èesnaviëtus ir V. Gerulaitis. Abu dirba VPU Geografijos katedrosoje. Vëlesniais metais edukologine geografine tematika doktorantûrã baigë VPU auklëtinës L. Olberkytë ir D. Matuseviëiûtë (Prakapienë). Eksternu parengtã daktaro disertacijã 2003 m. apgynë B. Petkeviëienë. Ðiuo metu edukologinës geografinës tematikos doktorantûroje mokosi trys asmenys, o Klaipëdos universiteto geografijos doktorantûroje – vienas asmuo.

Katedrø auklëtiniai. Svarbiausias kiekvienos mokyklos (ar katedros) pasiekimas – tai kvalifikuotai

parengti, sãþiningi, pasiaukojanëiai dirbantys auklëtiniai. Prasmingi jø darbai geriausiai reprezentuoja ne tik aukðtãjà mokyklã, bet ir iðtistus deðimtmeëius gar-sina juos parengusias katedras ir jø dëstytojus.

VPU geografijos katedros per 60 metø parengë 3671 geografijos mokytojà, kuriø diplomuose pirmoji (ar ir vienintelë) specialybë yra geografija (pav.). Daugelis jø savo gyvenimã susiejo su ðvietimo sistema. Jie dirba ávairiose ðvietimo srityse, taëiau daugiausia – geografijos, fizinio lavinimo, biologijos mokytojais. Nerasime Lietuvoje ne tik rajono, bet ir mokyklos, kurioje nedirbtø VPU geografijos katedrø auklëtiniai. Juk VPU – svarbiausia geografijos mokytojø ugdymo aukðtoji mokykla.

Pav. VPU geografijos absolventø specialybës
Figure. VPU graduates according to specialties

Geografijos mokytojø, dirbanëiø bendrojo lavinimo mokyklose, tyrimai (Stanaitis, Stanaitienë, 1990; Dzemyda ir kt, 2001) rodo, kad VPU auklëtiniai rajonuose sudaro daugiau nei 80% geografijos mokytojø. Didþiusiuose miestuose jø kiek maþiau. Dalis auklëtinio vadovauja mokykloms, dirba mokslinã-metodinã darbã, rengia mokymo priemones, dalyvauja projektuose, visuomeniniame darbe. Keliolika auklëtinio ágijo mokytojo eksperto kvalifikacijã.

Kelios deðimtys auklëtinio turi mokslo laipsnius ir pedagoginius vardus. Jie dirba ne tik keliose VPU katedrosoje, bet ir kitose Lietuvos aukðtosiose mokyklose ar mokslo ástaigose. Kai kurie auklëtiniai dirba administracinã organizacinã darbã Prezidentûroje, Seime, ávairiose ministerijose, iðrinkti merais ar jø pavaduotojais. Jø sutiksime ir verslo struktûrose, politikoje, muitinëse ir kitur.

Nemaþa dalis geografijos-fizinio lavinimo specialybës absolventø tapo þymiais sportininkais, dirba treneriais, sporto organizatoriais, mokytojais. Tarp jø ne vienas olimpinis èempionas ir rekordininkas, ávairaus rango varþybø nugalëtojas.

VPU geografijos katedrø auklëtiniai dirba ávairiuose ðvietimo, mokslo, kultûros, sporto, administracijos baruose. Mums malonu nors trumpai priminti apie juos ir pasidþiaugti prasmingais ir graþiais jø darbais.

GEOGRAFIJOS KATEDRŲ DĚSTYTOJAI IR JŲ DARBAI

Per dešis dešimtmečius pasikeitė ne viena katedrų dėstytojų karta. Iš viso yra dirbę (ir nepilnu krūviu) apie 100 žmonių. Ėia nuolat dirba VU ir VPU auklėtiniai. Ir šiuo metu beveik pusė katedrų dėstytojų sudaro Vilniaus universiteto auklėtiniai.

Didėjant geografiją studijuojančių studentų skaičiui daugėjo ir dėstytojų. Šiuo metu yra 22,3 etato. Labai išaugo dėstytojų kvalifikacija: beveik 3 etatus užima profesoriai ar habilituoti daktarai, per 10 etatų – docentai, 4 etatus – daktarai lektoriai (2 lentelė). Netrukus katedros pasipildys naujais mokslų daktarais.

2 lentelė. **Geografijos katedrų etatai**

Table 2. **Manning table of geographical departments**

Mokslų laipsnis, pedagoginis vardas	Bendrosios geografijos katedra	Regioninės geografijos katedra
Profesorai ir habil. daktarai	1,2	1,5
Docentai ir daktarai	5,4	5,1
Lektoriai, daktarai	2,55	1,5
Asistentai	3,05	2,0
	12,2	10,1

Katedrų dėstytojai, nors ir turėdami didelius pedagoginio darbo krūvius, intensyviai rengia mokymo-metodines priemones, vadovėlius, rašo mokslinius, metodinius, populiarius straipsnius. Mokslinio ir metodinio darbo tematika visuomet buvo pakankamai įvairi. Bendrosios geografijos katedros dėstytojai mokslinį darbą dirba daugiausia gamtinės geografijos srityje. Šiuo metu vykdomos dvi temos: „Klimato kaitos ir antropogeninio proceso analizė Lietuvos kraštovaizdyje“ (vadovas habil. dr. O. Pustelnikovas) ir „Geografijos ugdymo turinio kaita Lietuvos mokykloje XXI a. perspektyvoje“ (vadovas doc. Z. Kairaitis). Regioninės geografijos katedroje nagrinėjami visuomeninės geografijos klausimai: „Lietuvos regioninė transformacija: geodemografiniai ir socialiniai pokyčiai“ (vadovas prof. A. Stanaitis), „Vilniaus miesto socialinės-ekonominės struktūros teritorinė sklaida“ (vadovas doc. S. Stanaitis), „Lietuvos turizmo potencialo geografinis sąlygotumas“ (vadovas doc. S. Stanaitis).

Dar 1963 m. prie Geografijos katedros buvo įkurta Geografinių informacinių sistemų (GIS) laboratorija, vadovaujama doc. R. Krupicko. 2004 m. ji reorganizuota į Geografinių edukologinių tyrimų centrą (GETC), kuriam vadovauja dr. D. Prakapienė. Centre dirba abiejų katedrų dėstytojai, kurių mokslinė-metodinė veikla yra susijusi su edukologine tematika.

DABARTINĖ PADĖTIS IR PERSPEKTYVOS

1997 m. persikėlus į naujas patalpas labai pagerėjo materialinė bazė. Atsirado daugiau patalpų ne tik teoriniams ir praktiniams užsiėmimams, bet ir dėstytojų moksliniam-metodiniam darbui. Geografijos katedros priklauso per 20 žvairaus dydžio patalpų, 4 bendro naudojimo fakulteto auditorijos, dvi kompiuterių klasės. Katedros turi pakankamai kompiuterių, kopijavimo aparatų, gausų topografinių žemėlapių fondą, atlasų rinkinius, mineralų kolekciją, neblogai aprūpintos geodeziniais-topografiniais ir meteorologiniais-hidrologiniais prietaisais, statistikos žinytais.

Pastaraisiais metais bakalauro geografinėms studijoms kasmet į stacionariną skyrių priimama 50–60, o neakivaizdinė – 40–50 studentų; priimama 12–15 magistrantų. Norinėse studijuoti geografiją pakanka. Kol bus mokinių, mokytojai bus reikalingi. Dar apie 20% geografijos mokytojų neturi aukštojo geografinio išsimokslinimo. Be to, vyksta natūrali kartų kaita, nemažai geografijos mokytojų yra vyresnio amžiaus. Studijuodami geografijos mokslus studentai ėgia įvairiapusį išsimokslinimą, tad jiems laisvos rinkos sąlygomis nesunku surasti darbą ne tik švietimo sistemoje.

Katedrų dėstytojai nuolat kelia kvalifikaciją. Jie ne tik ėgyja mokslinius laipsnius bei pedagoginius vardus, bet ir skelbia tyrimų rezultatus, bendrauja su kitomis geografinėmis institucijomis. Glaudūs ryšiai dėstytojus sieja ne tik su Lietuvos, bet ir su Vroclavo, Torūnės (Lenkija), Maskvos M. Lomonosovo, Aberdino (Škotija), Drezdeno (Vokietija), Usti prie Labės (Ėekija) ir kitų universitetų geografais.

Įvardami 60-ies metų sukaktį gerai suvokiame, kad gyvenimas specialistų rengimui nuolat kelia naujus reikalavimus. Jiems sėkmingai ėgyvendinti mums trūksta habilituotų daktarų, profesorių, aktualus plataus profilio geografų (kartu su biologais, istorikais, gamtininkais, politologais, ekonomistais ir kitais) parengimas. Reikia daugiau dėmesio skirti studentų savarankiško darbo kontrolei, aktyviau ėtraukti magistrantus į mokslinę-metodinę veiklą. Reikėtų ėsteigti neakivaizdinę magistrantūrą, geriau panaudoti praktikos bazę Tamodavoje ir kt.

IŠVADOS

1. Geografijos mokytojus su aukštuoju išsimokslinimu Vilniaus pedagoginiame universitete pradėta rengti po Antrojo pasaulinio karo. 1946 m. išleista pirmoji nedidelė (6 asmenys) geografų laida. Geografijos mokytojai rengiami jau 60 metų.

2. Geografijos katedros VPU įkurta 1945 m. pradžioje. Jų dėstytojai geografijos mokytojus rengia dieniniame ir neakivaizdiniuose skyriuose. Iš viso jų parengta 3671. Daugelis jų dirba švietimo sistemoje geografijos mokytojais. Rajonuose jie sudaro per 80% visų geografijos mokytojų, didžiuosiuose miestuose – kiek mažiau.

3. Dūo metu VPU rengiami ne tik geografai bakalaurai, bet ir magistrantai, veikia mokytojų perkvalifikavimo kursai. Geografijos bakalaurų rengimo programa, papildyta turizmo vadybos teorijos ir praktikos dalykais, sudaro galimybę rengti Turizmo vadybininkus.

4. Geografijos katedrų dėstytojų profesinis pasirengimas ir mokslinis pedagoginis lygis, esama materialinė bazė atitinka visus reikalavimus, būtinus rengiant geografijos specialybės bakalaurus ir magistrus. Tai ne tik patalpos, bet ir reikiamos techninės mokyimo priemonės, geros sąlygos dėstytojų mokslinei-metodinei veiklai.

5. Norint neatsilikti nuo vis naujų gyvenimo keičiamų reikalavimų, būtina nuolat tobulėti, ieškoti efektyvesnių mokymo ir mokslinio darbo formų. Reikėtų daugiau profesorių habilituotų daktarų, taip pat aktualaus plataus profilio mokytojų rengimas, geresnė studentų savarankiško darbo kontrolė, racionali praktikos bazės panaudojimas ir kt.

Gauta 2005 09 06

Parengta 2005 09 16

Literatūra

- Bieliukas K. (1968). Dvidešimt penki metai geografijos mokslui Tarybų Lietuvoje. *Geografijos metraštis. 9*: 197–198.
- Basalykas A., Stanaitis A. (1972). Geografų ruošimas Lietuvos TSR Aukštosiame mokyklose. *Geografija ir geologija. 9*: 216–218.
- Dzemyda G. ir kt. (2001). *Lietuvos pedagogai ir moksleiviai: analizė ir prognozė*. Vilnius.
- Geografijos katedrai 50 metų* (1995). Vilnius, Vilniaus pedagoginis universitetas.
- Geografijos studijoms Vilniaus pedagoginiame universitete 60 metų* (2005). Vilnius, Vilniaus pedagoginis universitetas.
- Karoblis P. (1986). Mokslas mokytis kitus. *Sportas. 21*.
- Kontvainas R. (1985). Geografijos katedra. *Tarybinis pedagogas. 11*.
- Kontvainas R. (1994). Penkis pėdsakai geografijoje. *Geografija. 30*: 51–54.
- Kudaba Ė. (1997). Geografija Vilniaus ir Kauno universitetuose. *Vilniaus universiteto istorija 1803–1940*. Vilnius. 197–200, 298–301.
- Malicki A. (1969). *Vštenp do geografii*. Varšava. 53–58, 62–63.
- Vilniaus pedagoginio universiteto archyvas 1950–2005*.
- Vilniaus pedagoginis universitetas. 1935–1995 metai*. (1995). Vilnius
- Petrulis J. (2005). Pirmieji Geografijos katedros darbai. *Geografijos studijoms Vilniaus pedagoginiame universitete 60 metų*. Vilnius. 8–12.
- Stanaitis A. (1976). *Geography in the Vilnius Pedagogical Institute*. Vilnius
- Stanaitis A. (1986). VVPI Geografijos katedrai – 40 metų. *Geografija. 22*: 141–144.
- Stanaitis A., Stankūnienė E. (1990). Kas moko geografijos bendrojo lavinimo mokyklose? *Geografija. 26*: 110–123.
- Stanaitis A., Kontvainas R. (1993). VPU Geografijos katedra. *Mokykla. 11–12*: 37–38.
- Stanaitis A. (2005). Geografijos studijoms 60 metų. *Tėviškės gamta. 2*: 5.
- Đvedas K (2005). Geografijos studijoms Vilniaus pedagoginiame universitete – 60 metų. *Mokslas ir gyvenimas. 4*: 12–15.
- Mokytojų institutai. (1987). *Tarybų Lietuvos Enciklopedija*. T. 3. Vilnius. 123.

Algirdas Stanaitis, Saulius Stanaitis

60 YEARS TO STUDIES OF GEOGRAPHY AT THE VILNIUS PEDAGOGICAL UNIVERSITY

Summary

Training secondary school teachers of geography with higher education at the Vilnius Pedagogical University (former institute) was resumed after World War II. Two geographical departments were established at the beginning of 1945. Future teachers had a possibility to study at departments of full-time and extramural studies. This process has been going on for 60 years.

3671 secondary school teachers of geography whose diplomas indicate geography as the first (or the only) specialty have been prepared during this time. The Department of Full-time Studies prepares not only teachers of geography but also teachers whose qualification combines geography with other specialties (Fig. 1). The greatest number of graduates (985) is qualified as secondary school teachers of geography and physical training, 210 as teachers of geography and biology, and 67 as teachers of geography and history. The Department of Extramural Studies prepares only teachers of geography.

At present, studies at the VPU are conducted at three levels: Main, Bachelor and Master (at day and extramural departments). The university also conducts retraining courses. Some students are granted a complementary qualification of tourism manager. The graduates of VPU make the absolute majority of secondary school teachers of geography in Lithuania. Some of them are engaged in other fields of activity, such as administration, business, culture, etc.

A few generations of lectures have changed at the departments of geography in these 60 years. Their educational-scientific qualification has improved. More than ¾ of the lectures have scientific degrees and academic titles. Scientific-methodical work, development of educational books and programmes are rather intensive. The material basis of departments is rather good. They do not lack technical visual aids.

The material basis and lecturers' qualification meet the requirements for training secondary school teachers. More lecturers of highest qualification and an emphasis on control of individual work of students are necessary for further successful work. Priorities should be given to training school

teachers of a wider spectrum of qualification and active participation of Master students in research work.

A brief survey of the studies of geography over a period of 60 years is given. A total of 3671 school teachers have been trained at the departments of full-time and extramu-

ral studies. The main topics are: training of school teachers of geography, material basis, qualification of university teachers, employment of post-graduates, and the prospects of training school teachers of geography. Possibilities of training and improving qualification are considered.